

ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ
ELŐKÉSZÍTŐ MUNKARÉSZ
Adatgyűjtés és Terepbejárás alapján
(ERD-I.)

KÖRÖSLADÁNY-VÉSZTŐ ÖSSZEKÖTŐ ÚT LÉTESÍTÉSE

A

TRENECŰN TANÁCSADÓ ÉS TERVEZŐ KÖRLÁTÓLT FELELŐSSÉGŰ TÁRSASÁG

megrendelésére

készítette:

A

Magyar Nemzeti Múzeum
Közgyűjteményi Központ

NEMZETI
RÉGÉSZETI
INTÉZET

2025

1. AZ ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ TÁRGYA, ELKÉSZÍTÉSÉNEK CÉLJA, KÉSZÍTŐI

1.1. Az ERD tárgya: Körösladány-Vésztő összekötő út létesítése

1.2. A tervezett változtatás helyszíne: Körösladány, Szeghalom és Vésztő települések közigazgatási területén

1.3. Az ERD megrendelője: TRENECON Tanácsadó és Tervező Korlátolt Felelősségű Társaság

1.4. Az ERD megrendelésének célja: Előzetes Vizsgálati Dokumentáció

1.5. Készítette: Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ, Magyar Nemzeti Múzeum

1.6. Az ERD elkészítése során a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) és a Kormány, a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormány rendeletének (Korm. R.) előírásait alkalmaztuk.

1.7. A Kötv. 23/C. § (5) bekezdésének megfelelően az ERD-t próbafeltárás alkalmazásával kell elkészíteni. Mivel az ERD megrendelésekor a próbafeltárást nem lehetett elvégezni, **az ERD** – a Korm. R. 39. § (1) bekezdése alapján – **több munkafázisban készül.** A Korm. R. 40. § (8) bekezdése szerint, amennyiben az első hatósági eljárás megindításakor a próbafeltárást akadályozó körülmény még nem hárult el, az ERD addig elkészült munkafázisait kell csatolni a kérelemhez. A feltárási projekttervvel záródó ERD, az akadályozó körülmények megszűnése után (vö.: Korm. R. 39. § (2) bekezdés) elvégzett próbafeltárás eredményei alapján készíthető el, a következő munkafázisban.

1.8. A beruházás a 345/2012. (XII. 6.) Korm. R. értelmében nemzetgazdaságilag kiemelt jelentőségű közlekedés infrastruktúra-beruházás.

2. RÉGÉSZETI ÉRTÉKVIZSGÁLAT, LELŐHELY-DIAGNOSZTIKAI VIZSGÁLATOK

2.1. Adattári, szakirodalmi, térképészeti adatgyűjtés

A tervezett nyomvonal a *Körösmenti-sík* kistájon, Békés vármegyében található, Körösladány, Szeghalom és Vésztő települések területén halad.

A kistáj 83 és 90 m közötti tszf-i magasságú tökéletes síkság. A domborzat vertikálisan gyengén tagolt, az átlagos relatív relief 1,5 m/km². A kistáj rétegtani viszonyai és a Berettyó – Körösvidék hajdani folyóhálózata azt valószínűsíti, hogy a holocénben itt volt a legjelentősebb az üledékfelhalmozódás.

A terület túlnyomó része – kevés kivételtől eltekintve – holtmedrekkel és csatornákkal sűrűn behálózott, magas talajvizű, mentesített alacsony fekvésű ártéri síkság, amelyet többnyire réti és réti öntéstalajok, máshol a szikesek különféle típusai borítanak. A hasznosításban a szántóföldeké

a főszerep, bár a szikeseken terjedelmes pusztai legelők, a mélyebb, nedvesebb helyeken pedig a hajdani liget- és láperdők jelentős területeket foglalnak el.¹

A közhiteles lelőhely-nyilvántartás, a múzeumi adattári, szakirodalmi, térképészeti kutatások során, a tervezett beruházás által érintett terület 250 méter széles övezetében 12 nyilvántartott régészeti lelőhelyre utaló adatot gyűjtöttünk.

Az azonosított, illetve vizsgált régészeti lelőhelyek ismert kiterjedését az 1-4. sz. térképmelléleteken ábrázoltuk, a térinformatikai állományok a digitális melléklet „Terinformatika” mappájában érhetők el.

2.2. Régészeti terepbejárás

A Körösladány-Vésztő összekötő út létesítése projekthez kapcsolódó előzetes régészeti dokumentáció készítése során terepbejárást végeztünk a tervezett nyomvonal 14 km hosszú külterületi szakaszán és 100 méteres pufferzónájában.

A tervezett beruházás terepbejárását 2025. március 10. és május 7. között végeztük el. A vizsgálatra kijelölt nyomvonal kb. 44%-án ideiglenes fedettség (sűrű gabona, here, lucerna) és tartós fedettség (beépített, bekerített terület, erdő, gyepek, nádas, fás-bokros, bozótos) miatt nem lehetett a felszíni vizsgálatokat elvégezni. A nyomvonal több, mint felén a felszíni vizsgálatokat jó megfigyelési körülmények (szántott, boronált felszín, kelő vetés, kukorica), illetve korlátozott látási viszonyok között (tarló, here, gabona, magasabb vetés) mellett tudtuk elvégezni.

A Körösladány – Bikeri II. (5414) lelőhelyen ideiglenes fedettség (sűrű gabona) miatt nem tudtuk a felszíni vizsgálatot elvégezni.

A Körösladány – Méhes (5419) lelőhely területén és környezetében korlátozott megfigyelési viszonyok mellett, a Körösladány – Méhes III. (5421), Vésztő – Pányád (6896), Vésztő – Pányád (6798), Körösladány – Bika-sziget (5412) lelőhelyek területén és környezetükben többnyire jó látási körülmények között tudunk felszíni leletanyagot gyűjteni. Ennek eredményeként pontosítottuk a régészeti lelőhelyek kiterjedését, és indokoltnak tartjuk Vésztő – Pányád (6896), Vésztő – Pányád (6798), Körösladány – Bika-sziget (5412) lelőhelyek összevonását is.

A Körösladány – Kis-Bikeri III. (83071) lelőhelyen nyilvántartott ismeretlen korú halom területén és környezetében többnyire jó látási körülmények között tudunk felszíni leletanyagot gyűjteni. Ennek eredményeként pontosítottuk a régészeti lelőhely kiterjedését, illetve a halom környezetében

¹ Magyarország kistájainak katasztere I. Szerk.: Marosi S. – Somogyi S. Budapest, 1990, 298-302.

egy neolit, római kori (szarmata) telepnyomot azonosítottunk. A térképészeti adatokból ismert halom a felszínből ma már alig emelkedik ki, beruházással való elkerülését nem tartjuk indokoltnak.

A terepbejárás során 16 új őskori, neolit, római kori szarmata, Árpád-kori és késő középkori régészeti lelőhelyet azonosítottunk (*Körösladány – Vésztői országút, Körösladány – Vésztői országút II., Körösladány – Vésztői országút III., Vésztő – Jegyző-zug, Vésztő – Jegyző-zug II., Vésztő – Úr-szeg II. Vésztő – Úr-szeg III., Vésztő – Dió-ér, Vésztő – Dió-ér II., Vésztő – Dió-ér III., Vésztő – Dió-ér IV., Körösladány – Újladány, Túzokos-puszt, Körösladány – Kistekerő, Körösladány – Túzokos-tanya, Körösladány – Bika-sziget II., Körösladány – Bikeri VII.*).

A vizsgált területet és az azonosított régészeti lelőhelyek ismert kiterjedését az 1-4. sz. térképmelléleteken ábrázoltuk. A terepbejárásról készített Jelentés a digitális melléklet „Jelentes” mappájában érhető el.

2.3. AZ ÉRTÉKVIZSGÁLAT EREDMÉNYÉNEK ÖSSZEFOGLALÁSA

A régészeti értékvizsgálat során az alábbi régészeti lelőhelyeket azonosítottuk a vizsgált terület 250 m-es környezetében:

Név:	Nyilvántartási szám:	Információ forrása:	Lelőhely jellege:	Lelőhely kora:	Pozíciója:
Körösladány – Újladány, Túzokos-puszt	Új lelőhely	-	telep	őskor, szarmata, Árpád-kor	érintett
Körösladány – Kistekerő	Új lelőhely	-	telep	őskor, középkor	érintett
Körösladány – Méhes, Körösladány 17. lelőhely	5419	-	telep	őskor, Árpád-kor	50 m-es pufferezónán belül
Körösladány – Túzokos-tanya	Új lelőhely	-	telep	őskor, szarmata	érintett
Körösladány – Méhes III., Körösladány 19. lelőhely	5421	-	telep	őskor, szarmata, avar kor	érintett
Körösladány – Vésztői országút II.	Új lelőhely	-	telep	őskor	érintett
Körösladány – Vésztői országút	Új lelőhely	-	telep	őskor, újkőkor, szarmata, Árpád-kor	érintett
Körösladány – Kis-Bikeri III., Körösladány 139. lelőhely	83071	helyszíni szemle	halom	ismeretlen kor	érintett
			telep	újkőkor, szarmata	
Körösladány – Kis-Bikeri, Körösladány 52. lelőhely	5454	-	telep	római kor	pufferzónában
Körösladány – Kis-Bikeri IV., Körösladány 140. lelőhely	83073	helyszíni szemle	halom	ismeretlen kor	pufferzónában
Körösladány – Vésztői országút III.	Új lelőhely	-	telep	őskor	érintett
Körösladány – Bikeri II., Körösladány 12. lelőhely	5414	-	telep	római kor, késő középkor	érintett
Körösladány – Bikeri VII.	Új lelőhely	-	telep	szarmata	érintett

Név:	Nyilvántartási szám:	Információ forrása:	Lelőhely jellege:	Lelőhely kora:	Pozíciója:
Körösladány – Bika-sziget II.	Új lelőhely	-	telep	őskor, szarmata, késő középkor	érintett
Körösladány – Bikeri, Körösladány 11. lelőhely	5413	-	telep	őskor, római kor, késő középkor	pufferzónában
Körösladány – Bika-sziget, Körösladány 10. lelőhely ² Véztő – Pányád, Véztő 21. lelőhely Véztő – Pányád, Véztő 119. lelőhely	5412 6798 6896	terepbejárás	telep	őskor, újkőkor, rézkor, badeni kultúra, bronzkor, makói kultúra, késő bronzkor, gávai kultúra, szarmata, Árpád-kor	érintett
Véztő – Pányád, Véztő 19. lelőhely	6796	-	telep	őskor, római kor	pufferzónában
Véztő – Dió-ér IV.	Új lelőhely	-	telep	szarmata	pufferzónában
Véztő – Dió-ér III.	Új lelőhely	-	telep	őskor	pufferzónában
Véztő – Dió-ér II.	Új lelőhely	-	telep	őskor	érintett
Véztő – Dió-ér	Új lelőhely	-	telep	őskor, Árpád-kor	50 m-es pufferzónán belül
Véztő – Jegyző-zug II.	Új lelőhely	-	telep	őskor	50 m-es pufferzónán belül
Véztő – Úr-szeg III.	Új lelőhely	-	telep	őskor, szarmata	50 m-es pufferzónán belül
Véztő – Úr-szeg II.	Új lelőhely	-	telep	újkőkor, szarmata	érintett
Véztő – Jegyző-zug	Új lelőhely	-	telep	őskor	pufferzónában
Véztő – Temető, Gyümölcsöskert, Véztő 122. lelőhely	6899	-	telep	Körös-kultúra, tiszapolgári kultúra, római kor, Árpád-kor	pufferzónában

Az azonosított, illetve vizsgált régészeti lelőhelyek ismert kiterjedését az 1-4. sz. térképmelléleteken ábrázoltuk, a térinformatikai állományok a digitális melléklet „Terinformatika” mappájában érhetőek el.

3. KUTATÁSI TERV

3.1. A változtatási szándékok ismertetése

A megrendelőtől kapott információ alapján a tervezett Körösladány-Véztő összekötőút alapvető műszaki adatai:

- Tervezési sebesség
 - Lakott területen kívül: vt=90 km/h
 - Lakott területen belül: vt=50 km/h
- Sávok száma: 2x1 sáv

² Az elvégzett terepbejárás eredményei alapján kérvényeztük a közhiteles lelőhely-nyilvántartásnál a lelőhelyek összevonását az 5412 nysz.-ú lelőhely neve és nyilvántartási száma alatt.

- Koronaszélesség külterületen: 11 m
- Rézsűhajlás: 1:1,5
- Keresztmetszeti kialakítás
 - Külterületen: Jellemzően h=1-2 m magas, alacsony töltésben történő vonalvezetés tervezett a teljes szakaszon, kétoldali nyílt árokkal, lokálisan áltöltés előfordulhat. Területigénybevételi sáv átlagosan kb. 20-30 m szélességben.
 - Belterületen: A Vésztő településen meglévő Körösladányi utca és Bocskai utca nyomvonalon pályaszélesítés és útburkolatmegerősítés, árokrendezés, illetve a gyalogos járdák kialakítása/szabványosítása tervezett a meglévő terepszint közelében, továbbá a szükséges közműkiváltások. Területigénybevételi sáv a meglévő kerítések közötti közterületen.
- Talajkitárás maximális várható mértéke a megvalósítás esetén: Terepszint alatt max. 3,0-4,0 m (talajcsere, árkok és közművek miatt).

Egyéb műszaki paraméterek e tervezési szakaszban még nem ismertek.

3.2. Örökségvédelmi hatáselemzés és az ERD következő fázisában javasolt lelőhely-diagnosztikai vizsgálatok meghatározása

A tervezett nyomvonal nagyjából meglévő dűlőút mentén, mezőgazdasági művelés alatt álló területek közt halad keresztül, illetve Vésztőn belterületi szakasza is van.

A teljes vizsgálati területen 26 régészeti lelőhelyet azonosítottunk, melyekből 14 lelőhelyet érint közvetlenül a nyomvonal, illetve további 4 lelőhely található a tervezés 50 m-es övezetén belül.

A régészeti lelőhelyek a Kötv. alapján általános védelem alatt állnak. A Kötv. 19. § (2) szerint a régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el.

A beruházás tervezése során feltétlenül figyelembe kell venni a szükséges régészeti feltárások idő- és költségigényét.

A régészeti értékvizsgálat során, a tervezett beruházás földmunkái által érintett területen nem azonosítottunk olyan helyben megtartandó örökségi elemeket, amelyeket a Korm. R. 21. § (3) bekezdés alapján a földmunkával el kell kerülni.

A tervezett nyomvonal közelében fekszik a 83071 nysz.-ú Körösladány – Kis-Bikeri III. halom. A térképészeti adatokból ismert halom a felszínből ma már alig emelkedik ki, beruházással való elkerülését nem tartjuk indokoltnak.

Mivel a tervezés jelenlegi fázisában még nem ismertek a műszaki paraméterek, valamint a földmunkák pontos szélessége és mélysége, így a további örökségvédelmi javaslatok a kivitelezési tervek ismeretében a későbbiek folyamán még változhatnak.

Az alábbiakban külön táblázatban összegezzük a további örökségvédelmi vizsgálatokat a nyomvonalon:

Lelőhely neve:	Nyilvántartási szám:	További javaslat:
<i>Körösladány – Újladány, Túzokos-pusztá</i>	<i>Új leelőhely</i>	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Körösladány – Kistekerő</i>	<i>Új leelőhely</i>	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Körösladány – Méhes, Körösladány 17. leelőhely</i>	5419	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Körösladány – Túzokos-tanya</i>	<i>Új leelőhely</i>	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Körösladány – Méhes III., Körösladány 19. leelőhely</i>	5421	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Körösladány – Vésztői országút II.</i>	<i>Új leelőhely</i>	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Körösladány – Vésztői országút</i>	<i>Új leelőhely</i>	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Körösladány – Kis-Bikeri III., Körösladány 139. leelőhely</i>	83071	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Körösladány – Vésztői országút III.</i>	<i>Új leelőhely</i>	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Körösladány – Bikeri II., Körösladány 12. leelőhely</i>	5414	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Körösladány – Bikeri VII.</i>	<i>Új leelőhely</i>	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Körösladány – Bika-sziget II.</i>	<i>Új leelőhely</i>	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Körösladány – Bika-sziget, Körösladány 10. leelőhely</i> <i>Vésztő – Pányád, Vésztő 21. leelőhely</i> <i>Vésztő – Pányád, Vésztő 119. leelőhely</i>	5412 6798 6896	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Vésztő – Dió-ér II.</i>	<i>Új leelőhely</i>	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Vésztő – Dió-ér</i>	<i>Új leelőhely</i>	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Vésztő – Jegyző-zug II.</i>	<i>Új leelőhely</i>	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>

Vésztő – Úr-szeg III.	Új lelőhely	Geofizikai kutatás, Próbafeltárás
Vésztő – Úr-szeg II.	Új lelőhely	Geofizikai kutatás, Próbafeltárás

Az időszakos/tartós (sűrű gabona, here, lucerna, beépített, bekerített terület, erdő, gyeper, nádas, fás-bokros, bozótos) fedettségéből adódóan a terepbejárást nem lehetett mindenhol elvégezni a nyomvonalon, így még számítani lehet további, eddig ismeretlen lelőhelyek előkerülésére. A felszíni kutatás évszaktól adódó korlátozottsága miatt figyelembe kell venni, hogy az azonosított lelőhelyek feltehetően nagyobb kiterjedésűek, mint ahogy azt fel tudtuk mérni.

Ezek mellett jelentős kockázati tényezőt jelentenek a régészeti korú temetők, mivel ezeket felszíni vizsgálattal csak nehezen lehet azonosítani, viszont feltárásuk idő és költségigényes.

A geofizikai kutatás mértékétől függően próbafeltárással általában a lelőhely nyomvonal által érintett területének megközelítőleg 5-10 %-át (érdeemes vizsgálni, hogy eredménnyel szolgáljon).

Ezek mellett geofizikai felméréssel és próbafeltárással az ismert régészeti lelőhelyeken kívüli, terepbejárással nem kutatható, de régészeti szempontból kedvező területeket is vizsgáljuk.

Jelen beruházás esetében a *geofizikai vizsgálatok, valamint a próbafeltárássra javasolt terület nagyságát a végleges műszaki adatok ismeretében lehet majd meghatározni.*

A mezőgazdasági művelésű területek geofizikai mérések elvégzésére legalkalmasabb a növényzet maximum 10 cm magasságú időszak, melynek során a felszín egyenletes simaságú. A mérések elvégzését egyértelműen kizárja a 25 cm-nél magasabb vegetáció, a zöldkár lehetősége és a mélyszántottság.

A Korm. R. 39. § (2) bekezdése alapján próbafeltárásokra csak az akadályozó körülmények elhárulását követően kerülhet sor, régészeti munkavégzésre alkalmas állapotú területen, amelynek szempontjait a Korm. R. 34. § (3) bekezdése határozza meg. A feltárások megkezdése előtt a beruházónak el kell végeztetni a területen a fakitermelést, bozót- és egyéb növényzet irtását, az építési, bontási, vagy egyéb hulladék eltávolítását, a lőszer- és tűzszerészeti vizsgálatot és mentesítést, illetve az erről szóló minőségbiztosítási jegyzőkönyvet a feltárást végző intézménynek átadnia. Biztosítani kell a feltárandó terület megközelíthetőségét, ki kell jelölnie a közművezetéseket és köteles átadnia ezek leíró és térképes dokumentációját lehetőleg EOV-rendszerben készült állomány formájában.

